כשהקונספציה מתאהבת בעצמה: ממערכת הביטחון ועד לפרקליטות

written by יוסי אמרוסי | 28.11.2026

לפני 7 באוקטובר, במערכת הביטחון הישראלית שלטה קונספציה. קונספציה שלפיה חמאס מורתע, אינו מעוניין במלחמה כוללת, וניתן לנהל אותו באמצעות שילוב של כוח צבאי, כלכלה והסדרה.

הבעיה לא הייתה רק שהקונספציה הייתה שגויה. הבעיה הייתה שמערכת שלמה התאהבה בה. היא טיפחה אותה, חיזקה אותה, פירשה כל מידע בהתאם לה, ובעיקר התקשתה להקשיב לכל מי שהציג סימנים שסתרו אותה.

אני חושב שאנחנו מזהים תהליך דומה, גם אם בנסיבות שונות לחלוטין, בפרשת משפט נתניהו. הפעם לא במערכת הביטחון, אלא במשטרה ובפרקליטות.

נראה שבכירי מערכת אכיפת החוק גיבשו לעצמם קונספציה: יש בידינו ראיות, נתניהו עבר עבירות פליליות, התיק חזק, והראיות מספיקות להגשת כתב אישום. מכאן ואילך, כך נדמה, התהליך כולו התנהל במידה רבה סביב הצורך לבסס את התפיסה הזאת.

אני לא רוצה לחשוב שהייתה כאן תפירת תיק. אינני מייחס לאיש כוונת זדון, ואין לי בסיס לקבוע זאת. אבל אני בהחלט חושב שעולה כאן חשד לכשל מקצועי ומערכתי חמור, שאולי מגיע עד כדי רשלנות.

הביקורת שלי אינה רק על תוצאות החקירה, אלא בעיקר על התהליך שהוביל להחלטות הדרמטיות האלה.

תפקידה של הפרקליטות אינו רק לקבל את חומרי החקירה מהמשטרה ולבחון כיצד ניתן לבסס כתב אישום. תפקידה הוא גם להיות שומר הסף המקצועי, להטיל ספק, לבחון את הדברים מכל הכיוונים ולשאול את השאלה החשובה ביותר: אולי אנחנו טועים?

כאשר מערכת שלמה מתגבשת סביב תפיסה אחת, כאשר בכיריה משוכנעים שהם מחזיקים באמת, וכאשר קולות אחרים והסתייגויות מקצועיות אינם מצליחים לערער את הביטחון הזה, משהו בסיסי בתהליך קבלת ההחלטות משתבש.

הפרקליטות אמורה להיות הגוף שמאתגר את המשטרה, לא רק הגוף שמעניק גושפנקה לעבודתה. היא אמורה להיות מסוגלת לעצור, לבחון מחדש ולומר שגם אם השקענו שנים בחקירה, גם אם בכירים קיבלו החלטות וגם אם כבר הוגש כתב אישום, ייתכן שהמסקנה שאליה הגענו אינה נכונה.

במיוחד כאשר מדובר בהעמדת ראש ממשלה לדין, האחריות המקצועית והציבורית כבדה שבעתיים. ראש ממשלה אינו חסין מפני החוק, ואסור שיהיה חסין. אבל דווקא משום כך, התשתית הראייתית שעליה נשענת החלטה כזאת חייבת להיות מוצקה במיוחד, לעבור בחינה קפדנית מכל כיוון ולהיות חפה מהנחות מוקדמות.

ההתפתחויות במשפט, ובפרט הביקורת שהשמיעו השופטים על התשתית שעליה נשענים חלקים מרכזיים בכתב האישום, מחייבות חשבון נפש רציני במערכת אכיפת החוק. גם אם טרם ניתנה הכרעה משפטית, אי אפשר להתעלם מהשאלות המקצועיות והמוסדיות שעולות.

אבל יש כאן עניין נוסף, חמור לא פחות: המחיר שההליך הזה גבה וגובה מהחברה הישראלית.

עשר שנים של חקירות, חשדות, כותרות, מאבקים פוליטיים ומשפט מתמשך. עשר שנים שבהן המשפט הפך לאחד ממוקדי המחלוקת המרכזיים והעמוקים בחברה הישראלית.

ההליך הזה העמיק את השסעים, החריף את חוסר האמון בין מחנות פוליטיים והפך את מערכת המשפט עצמה לחלק בלתי נפרד מהמאבק הציבורי. עבור חלקים גדולים בציבור, הפרקליטות איבדה את מעמדה כגוף מקצועי שאמור לעמוד מעל למחלוקות הפוליטיות. במקום להיתפס כשומרת סף של שלטון החוק, היא הפכה בעיני רבים לצד במאבק.וזה נזק עצום.

דווקא הפרקליטות, שאמורה לשמור על שלטון החוק, על אמון הציבור ועל השוויון בפני החוק, חייבת להבין שהכוח העצום שניתן בידיה מחייב אחריות עצומה. היא אינה יכולה להרשות לעצמה רק להיות משוכנעת בצדקת דרכה. היא חייבת גם להוכיח שהיא מסוגלת לבקר את עצמה.

חשוב להבהיר: עצם העמדתו של ראש ממשלה לדין אינה פסולה, ומשפט פלילי אינו אמור להסתיים במהירות רק כדי למנוע מחלוקת ציבורית. אבל כאשר הליך מתמשך שנים רבות כל כך, והקשיים בתשתית האישומים עולים במהלך המשפט, מתעוררת שאלה קשה על המחיר הציבורי ועל האחריות של מי שקיבלו את ההחלטות מלכתחילה.

וכאן אני חוזר לשאלה שמעסיקה אותי במיוחד: איך אנשים מנוסים, בעלי רקורד מקצועי כמו רוני אלשיך, שי ניצן, אביחי מנדלבליט ובכירי הפרקליטות, הגיעו למצב הזה?

איך מערכת שאמורה להיות מהמקצועיות והקפדניות במדינה לא הצליחה, לכאורה, לזהות בזמן את הסכנה שבהתקבעות על תפיסה אחת?

התשובה, בעיניי, נמצאת במנגנון הקונספציה.

קונספציה לא נולדת בהכרח מטיפשות. לעיתים היא נולדת דווקא מתוך ידע, ניסיון, הצלחות קודמות וביטחון מקצועי. בתחילה היא אפילו עשויה להיות הגיונית. אלא שבשלב מסוים מפסיקים לבחון אותה ומתחילים להאמין בה.

ואז מתרחש תהליך מסוכן: אתה מתאהב ברעיון שלך. הוא כבר לא רק תפיסת עולם מקצועית, הוא הופך להיות שלך. השקעת בו, בנית אותו, שכנעת אחרים בצדקתו, ואולי גם קיבלת על בסיסו החלטות מרחיקות לכת.

מרגע זה, כל מידע שתומך בו נתפס כהוכחה נוספת לצדקתך. כל מידע שסותר אותו הופך למטרד שצריך להסביר, להחליש או לדחות.

וככל שהשקעת יותר בקונספציה, כך קשה לך יותר להיפרד ממנה.

בדיוק בנקודה הזאת נעלם תפקידו של האיפכא מסתברא.במקום לשאול מי יכול להוכיח שאנחנו טועים, שואלים מי יכול לחזק את מה שאנחנו כבר יודעים.במקום לבחון מחדש את הנחות היסוד, מחפשים עוד ועוד דרכים להצדיק אותן.וכך מערכת שלמה עלולה לאבד את היכולת לבקר את עצמה.

יש כאן לקח שחורג הרבה מעבר למשפט נתניהו והרבה מעבר לפוליטיקה.

במערכת הביטחון, בפרקליטות, במשטרה ובעולם העסקי: ידע וניסיון הם נכס עצום, אבל הם עלולים להפוך גם למלכודת. הסכנה הגדולה ביותר של קונספציה היא לא שהיא גורמת לך לטעות. הסכנה היא שהיא גורמת לך להפסיק לבדוק אם אתה טועה.

וכשזה קורה, אתה כבר לא מנהל את הקונספציה שלך. הקונספציה מנהלת אותך. עד שיום אחד היא מתנפצת לך בפנים. ואז, מעבר למחיר שאתה משלם, גם הציבור כולו משלם את המחיר.

פורסם במעריב, בתאריך 28 בנובמבר 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.